

ئەحمد سالار و بىنەرى شانق

پىباوار عارف

fediraq@welho.com

ھەفتەنامىي جەماوەر لە زەمارە 158، بەروارى 1/3 / 2006 چاپىيکەوتىنىكى لەگل بەپىز ئەحمد سالاردا ئەنجام داوه، كە بۇ من وەك ھونەر دۆستىك جىيگەي تىيارامان بۇ بۆيە بە پىيوىستم زانى ھەلۋىستەيەك لەو بارەوە بىكم و چەند خالىك بخىنە بۇو. گومانى تىيانىيە قىسىرىدىن لەسەر ھەلۋىستى ھونەرمەندىك كەنیوھى زيانى لەسەر تەختتى شانق بەسەر بىرىدى و لە قۇناغىكىدا لەخانەي كەسايەتى يە ئەنگۈشت ژمارەكائى بوارى ھونەرى شانق بۇو بىي. ئەوا دىارە تاكىرىت تەنها لە كلاورۇزنىڭ چاپىيکەوتىنىكەوە تەماشى بىرى. بەلام كاتىكە ئاپر لە دواين تىروانىنەكائى دەدەينەوە لەمەر ھونەرەوە جىيگەي خۆيەتى بەدەر لەھەر راپەردویەك بەچاۋىيىكى رەخنەگانەوە لە لېكىدانەوەكائى بىكۈلىنەوە بە زانىن لەجىهانى بىرکىرىنەوە ئەودا گرفتەكائى شانق وەنەبۇونى بىتىرە بەشدارى ئافرەت و...چۈن تاوترى دەكىرىت لەمۈرى كۆمەلگاى كوردىستاندا. بۆيە پىگەبدەن بالىزەرەوە راستەخۇ بچىنە نيو پرسىيارەكانەوە: (بەبىراى مامۇستا ئەحمد سالار تاكو ئىستا گۈربان بەسەر ئەقلى ئەو كەسانەدا ھاتۇرە كەدزايەتى ھونەرى ئافرەت دەكەن يَا ھەتائىيەتەش دزايەتى بۇ ھونەرى ئافرەت بۇونى ھەيدى بەگشتى تو چۈن لەو لایەنانە دەرۋانى) كۈشىكە لەو وەلامەي كە بۇ ئىمە جىيگەي سەرنجىدانە بەم شىۋىيە: (...دزايەتى بۇ ھونەر بەدىلىيەي بەم ھېچ بەنمايىكى نى يە، ئەگەر ئەو دزايەتى كەردنە بەناوى ئىسلامىشەوە پەوايەتى پى بىدەن، وانىيە وابزانم ھونەرىك ھەيدى بەناوى ھونەرى ئىسلامى مىزۇويەك ھەيدى بەناوى مىزۇوى ھونەرى ئىسلامى فەلسەفەيەك ھەيدى پى دەلين فەلسەفەي ھونەرى ئىسلام...). بەر لە ھەرىشىتكە ئىتمە دەقى پرسىيارەكەمان وەك خۆى خستە بۇو، بۇشىنە كە ووشەيەك لەسەر ئىسلام و ھونەرى ئىسلام و فەلسەفەي ئىسلام و مىزۇوى ھونەرى ئىسلام نەبۇو. بۆيە هەتا ئەگەر ئەحمد سالار مەبەستى ئەوەش بۇوېيى كە تاپاستە خۇ بلىت ئىسلام دزايەتى ھونەرى ئافرەت دەكەت، (كەببىراى من ئەمە بۇشىنە و پىيوىستى بەو پىچ پەنايە ناكات). بەلى ئەوە راستە كە بەپىزىيان ئامازە ئەقىدەن كەن گوایا ھونەرىك ھەيدى كەپى دەلين ھونەرى ئىسلام، فەلسەفەيەك ھەيدى كەپى دەلين... بەلام ھەمو ئەمانە بۇ زەليل كەردىنى و ملکەچ كەردىن و چۈك دادانى ئىنسانە، بۇ لە قالبدانى بىرکىرىنەوەيەتى، بەواتىيەك ھونەرى فەلسەفەي ئىسلام لەنگۈرىنى جىهان وھىشتەنەوە ئەقلىيەتەدا كە بەپىزىيان لەسەرەي دەدۋىن كە ناگۈرى و قابىلى دەستكاري كەردىن نى يە. بەلام لېردا ھەتىنانەوە ئەو نەمۇنەن، خۆى داڭىكى كەردىن لە ئىسلام بۆيە بەم كارە ئەك ھەرمەبەستە شاراواھەكەش لەبار دەبا بەلکو ئەمە خۆى دەبىتە پاكانە كەردىن بۇ شەرعىيەتىدان بەدزايەتى كەردىن ھونەرى ئافرەتەن. لایەنەكى ترى وەلامەكەي بەپىز ئەحمد سالار خۆزدۈزىنەوەيە لە خىستە بۇوۇ فاكتىكى بۇشىن و چۈونەسەر ئەو لایەن و ھۆكارانە كە دزايەتى ھونەرى ئافرەتەن دەكەن. بەدەر لەوەي كە بلىي (ئەوانەي كە دزايەتى ھونەر دەكەن...)، پرسىيارەكە ئەوەيە كە ئەو ئەوانەيە كىيىن؟ يَا چىن دەبنە پىگۇ دزايەتى ھونەرى ئافرەت دەكەن؟ سىاسىتە، ئابورىيە، كۆمەلایەتىيە، فەرەنگى يە، ئايىلۇلۇزىيا، حزىيە، لایەنە، دەولەتە، دەستەلاتە... كە حەتمەن لەم حالاتانە بەدەر شتىكى تر كە دەبنە ھۆكارو ھەلخېنېرە ئەو دزايەتى كەردىن. ئەكىنە تەننە بەيانىرىنى ئەو (ئەقلىيەت) و ئەو (ئەوانە) يە نابىت بە وەلامىكە كە ھېچ بەسېك قانع بکات. لە درېزەي وەلامى ئەو پرسىيارەدا ئەحمد سالار دەلىت: (... بەلام ئەوانەي كە ئۇوە بىرۇ بۇچۇنۋىيانە ئۇوە لەدرې پەرسەندىنى كۆمەلگەي كوردىن، چونكە دەزانىن كە گۈرانكارى وېيشىكەتن تەننە لەپىگەي ھونەرۇ سەرچاوا دەگىرىت...). وەك ووتىمان جىاواز لەوەي كە ئۇو (ئەوانە) لە وەلامەكەدا بۇوتە دەستىكى غىيىي و ناناسىرىتەوە ھەرودە ھونەر تەننیا ھۆكارىك نى يە بۇ گۈرىنى كۆمەلگا بەلکو يەكىنە كە ھۆكارەكان كە ئەگەر باش بۇلى خۆى بىگىت دەتوانىت كارىگەر بى لەسەر كۈرانكارىيەكانى نىيۇ كۆمەلگا. ھونەر لقىكى سەرخانى كۆمەلە و لەگل ھەمو مەزنېيەكىدا دەبىي بەئەندازەي قەبارەي خۆى جىيگەي بۇ قايلىن. چونكە تەننەت گەشەي ھونەيش پەيپەستە بەگەشەي بوارەكانى ترى زيانى مەزۇقايىتەيە، لەچەشىنى گەشەي ئابورى و گەشەي مەزۇقايىتەيە، گەشەي تەكلۇزىياو... گۈرانكارىيەكانى ترى لەبوارى داب و نەرىت و فەرەنگ سۈونەت و شىۋازەكان. دواتىريش جىيگەي خۆيەتى بېرسىن مەبەستان لەكام ھونەرە ئەگەر ئەو ھونەرى قورئان خۆيىدون و ھاۋچەشەكانى بى، ئەوا 1400 سالە دەوتىتەوە باس دەكىرى بېبى زەرھەيەك گۈپان، ئىتەر ئاخۇ گام گوشە لە ھونەرۇ فەلسەفەي ئىسلام بى كە بەدواى گۈرانكارىيەو بى لە كۆمەلگا ئەمۇرى مەزۇقايىتەي دا. پىگەبدەن ھەر لېرەدا كە پرسىيارى يەكەم لەپەيەند بە ھونەرى ئافرەتەنەوەي دواين پرسىيارى پەيەندار گرى بەدەينەوە بىزانىن چۈن وەلام دەدرىتەوە؟ كە پرسىيارەكدا كە سەبارەت بە بۇلى ئافرەتەنە بىرۇ پىباوانىكە كە پشتىگىريان لە بۇلى ھونەرى ئافرەتەن كەردىو و كچ و خىزانەكانى خۆيان ھېتىۋەتە سەر شانق چەندە جىيگەي پىزلىنان لەلایە دەزگاكانى پۇشىبىرى و دەستلاتەوە... بالىزەوە بازبىدەنە نىيۇ گوشەيەك لەو وەلامەكەي بەپىز ئەحمد سالارو كەدەلى (...ھەندى لە كچە ھونەرمەندەكان ھونەرمەندى پۇخت و شەرافەتەندبۇون، رەوشتى بەزى ھونەرمەندانەيان ھەبۇو، بەلام ھونەرمەندىش ھەبۇو لە و ئاستەدا نەبۇو كە بەداخوھە دەبۇونە ھۆزى زىنگانىنى كچە ھونەرمەندەكان. خۆت دەزانىن لە كۆمەلگا ئىتمەدا بۇ كچيان ووتۇو، كەدەلى: "جام دەلى بىشكىم نەك بىزنىڭيم" لېرەدا ئافرەت زۇر ناسكە... كۆمەلېك شىتى دىكە ھەبۇون كە كارىگەريان ھەبۇو لەسەر ئەوەي، ئەقلىيەتى پىاوسالارى دروست

گوزه که به سر ده زگانی پوشنیریدا ده شکنیرته وه. له کاتیکا هم ئه دان پیانانه و هم واقعی یه تی شانتو له مرقی کزمه لگای کورستاندا ده خوازیت که به شیوه یه کی بنه برهه تر دهست بچ پیشنه یه قهیرانی هونه ری شانتو دریز بکریت که هیشتا مامؤستا هم حمد سالاری نه هژاندوه؟ ریگه بدنه با من لیکانه وهی خوم له پیوهند به نه بیونی بینه ری شانتو بخمه روو. سره تا هئوه بلیم که هئوه به راوردکاریه یه هم حمد سالار زور دروسته له پیوهند به نه بیونی بینه ری شانتو له دهورانی پیش راپه رین و دواي راپه رین دا. به لام ده بیرینی هئم راستی یه به تهnia شتیکمان پی نالیت هئه گر بیتنو روونکردنوه یه کی با به تیانه یه له پشت سره وه نه بیت. که گرفتی سره کی لیکانه وه کی یه و به پیزه لیزه دایه، بؤیه تهnia شتیک که زور به نه نادر وست ده یکاته هزکاری سره کی نه بیونی بینه ری شانتو له و دا ده بینیت وه که ده زگانی پوشنیری، هئم رقیه و پوله یان نی يه. هه رلیزه دا جیگه ی خویتی نه وه ش و بیرینیت وه که نه دهورانی بهر له راپه رین، به نیوه ی نیستا ده زگای پوشنیری هه بیونه نه ده زگانی پوشنیریه کانی هه وساش له سایه ی به عسدابونه هقی ناپوره کردنوه هقی شانتوکان! به بروای من بچ دهست نیشان کردنی گرفتی نه بیونی بینه ری شانتو ده بی تاپر له کومه لیک فاکته رهی جیاوازی تر بدنه وه که له نیوان هئم دوو زده منه ده خیلین، که لام خالانه پیکه تا ووه. یه کم: شانتو زیاتر وه هر به شیکی تری هونه روئه ده ب، له سه رده می استبدای به عس دا بچ نیمايش رکردنی پولی خویان سه نگه ریکیان په یداکرد که سه نگه ری هونه روئه ده بی به رنگاری کردنوه بwoo. پونگه زوریک له نیمه له یادی بی که چون پیش راپه رین شانتو موسیقاو گورانی و شیعر و نه ده ب و... بیونه به شیکی گه وره له و بزونته وه بر فراوانه ی که دژبه دهست لاتی به عس له پووبه روو بیونه و دابوو! و هه رئمه یه کیک له سره کیترین هزکاری جه ما وه ری بیونه وه بینه ری شانتو بیو. نه و هونه ره بیووه به شیک له بدهنه یه و بزونته وه سیاسی و جه ما وه ری و تاویزانی خه باتیک بیو دژ به چه وسانه وهیک که لالی ده هیتایه ده کری لیزه دا نه وه ش نیزافه بکهین که هونه روئه ده ب هئو سه رده مه بیونه هیمامیک بچ خه بات کردن دژ به و چه وسانه وهیک که لالی ده هیتایه ده نگ. دووهم: هونه روئه ده ب له و سه رده مانه دا نیله امیان له بزونته وه کومه لایه تیکه کان و هر گرتبوو و هه موو کارو به رهه میکی هونه ری نه و سه رده مه پیناسه یه کی دیاری کراوی هه بیو که دابه ش ده بیون به سه رده مه بیونه بزونته وه کومه لایه تی کانی نه و سه رده مانه دا که دوو بزونته وهی سره کی تیدا ناسرابوو که بزونته وه چه پ و بزونته وهی ناسیونالستی بیو. به دلنيای هئم حمد سالار بچ خوی چاک ئاگادرای کیشمە کیشى ناو تیپه هونه ری کانی شاری سلیمانی یه له میباره وه. که ده توانم بلیم هئم بیوهنده له سره تای سالانی حه فتکانه وه دهستی پی کرد، وه لبواری هئه ده بی په خنه گرتندا گوفاری (پوانگه) نموونه یه کی بچاپیوو. ده کری بلین که بیونی چه وسانه وهی میلی دژبه خلکی کورستان به هه موو شیوازه کانیه وه، واته هر له بعده ب کردن و پاگو استن و هنفالله و بگره تا خولقاتی کاره ساتی هه لجه و شهرو کوشتاری به کومه... بیونه هئه و معاناته گورانه یه که نه ده کرا هونه روئه ده ب خویان لی بیورایه. بؤیه دله لیم بینه ری شانتو هئه و هل و مه رجه فراوانی کردوه نه ک بیونه هئم ده زگای پوشنیریه کان.

ههستانهوهی شانتوی وئاپوره بونوههی هولهکانی له گردهوی هاتنهمهيداني جيلی نوي و هونهمهيدانيكدايه که خويان به به پرسيار ده زانن
له بهرام به بنيدانی کزمه لگایه کي مدهنه و عداله تخوازدا که هونه ربه گشتی و شانت به تاييهت ده تواني تيدا ره کيزه يه کي کاريگرو پيشره و بي.
تىبىنى / ئەم بابەته له جەماوهرى ژمارە 159 دا بلاوكراوه تەوه !